

SESSIE 1: DE-INSTITUTIONALISERING, DE WOONORDE EN WOONZORGTRAJECTEN

In deze workshop werd in gezoomd op het gebrek aan een actieve verknoping van het woon- en welzijnsbeleid als hefboom voor de-institutionalisering. De verslaggeving is opgebouwd rond de vier bijdragen waarbij zowel de insteek van de sprekers als de feedback en dialoog over deze bijdragen meegenomen worden.

De inleiding van Simon Allemeersch (UGent, vakgroep SWSP) ging allereerst in op de inelasticiteit van wonen en huisvesting versus de grilligheid van een leven. Deze inelasticiteit is ook historisch te kaderen, aangezien al sinds eind de 19de eeuw het ideaal van de "individuele landelijke eigenaar" omarmd werd of: "de baksteen in de maag" en "het stenen keurslijf". Een visie op, en invulling van, sociale huisvesting die hierop gebaseerd is, resulteerde in een structurele woonneed, en de institutionalisering van een woonorde. Ook vanuit 'de zorg' werd de druk op sociale huisvesting verder verhoogd aangezien de 'snelle instroom' vooral de meest kwetsbare, of "niet-aanbare", burgers laat starten in sociale huisvesting als ware het een 'last resort' na hulpverlening waarbij wonen en zorg van elkaar losgekoppeld werden. In het vignet van Olivier¹ komen deze uitdagingen op het snijvlak van wonen zorg expliciet tot uiting.

In de bijdrage van Gerd De Keyser (Agentschap 'Wonen in Vlaanderen') werd verder gebouwd op de eerste inleiding én werd aangehaald dat het verhaal van Olivier zeer herkenbaar is. De breuk tussen welzijn en wonen maakten dat "overlast" quasi automatisch geïnstalleerd werd in wijken met (vooral) sociale huisvesting. Ook visitaties en rapporten vanuit het Agentschap Wonen tonen aan dat er binnen woonmaatschappijen (de voormalige sociale huisvestingsmaatschappijen) een stijgende need is om bewoners te ondersteunen maar dat hiervoor de personale en financiële middelen ontbreken of, meer zelfs, dat woonmaatschappijen die deze kaart trekken quasi per direct hun financiële leefbaarheid onder druk zetten. De zorg die broodnodig is, is er niet voor de modale huurder, laat staan voor Olivier. Globaal bekeken staat de financiële situatie van de woonmaatschappijen erg onder druk, wat maakt dat zorg en ondersteuning (soms ook via pilootprojecten) sterk onder druk staat dan wel onmogelijk blijkt.

Katrijn Ruts (GRIP) en Nadia Hadad bouwden voort op deze beschouwing, hierbij refererend naar een eerder verschenen opiniestuk², waarin de vaststelling is dat burgers met een handicap een onderbelichte groep zijn. Er wordt hierbij verwezen naar het kader 'Independent Living' - met oa. "op gelijke voet participeren aan de samenleving" - maar ook naar art. 19 van de CRPD die oa. het "vrij een verblijfplaats kiezen" vermeldt. Gebaseerd op persoonlijke ervaringen, wordt ook hier de breuk tussen het zorg- en woonbeleid verduidelijkt: indien burgers in een afhankelijke positie terecht komen, is (bijv. na revalidatie) de zoektocht naar een woning die aangepast is maar die ook de fysieke ruimte biedt voor mantelzorgers en (nacht-) assistenten dermate precair dat de armoedegrens snel opduikt of dat, tegen wil en dank, bijv. een WZC de enige piste blijft. Mensen met een handicap zijn hierbij ook afhankelijker van de huurmarkt en bevinden zich zo in een meer kwetsbare positie (discriminatie obv handicap of (vermoeden van) inkomen, het weigeren of hoger taxeren van een schuldsaldoverzekering, ...). Toegankelijkheid van (sociale) huisvesting is ook een blijvende uitdaging waar Universal Design en een nauwere samenwerking met ervaringsdeskundigen (bijv. via INTER) potentieel heeft. Door een dergelijke verruiming kan ook de scope verruimd worden van (louter) architectuur naar ook ruimtelijke inplanning, acoustiek (als sterk onderschat probleem, zo wordt gesteld), ...

¹ <https://www.vlaamsbouwmeester.be/nl/subsite/ruimtevoorzorg/woon-zorg-trajecten/oliver?subsite=ruimtevoorzorg>

² <https://sociaal.net/opinie/het-effect-van-wooncrisis-op-mensen-met-een-handicap/>

De bijdrage van Luc Verbeke & Tim Bruylant (beiden verbonden aan Voluit en, meer specifiek, het voormalige Den Dries) gaf een inkijk in het herontwikkelen van een residentiële campus naar een zorgbuurt. Uitgangspunt hierbij was dat de residentiële zorg tot dan niet aangepast was aan de noden en dat er hierbij voor een volledige reset van de accommodatie is gekozen waarbij actief gezocht werd naar onderbenut potentieel van de site, ook voor de buurt en gemeente. Doel is hierbij een 'leefbuurt' te realiseren met autonomie en een autonome mobiliteit voor cliënten, netwerk en buurt. Via kleine woonentiteiten wordt ook vertaling gegeven aan collectief wonen, via samenwerking met private ontwikkelaars zal ook particulier wonen gerealiseerd worden. En via samenwerkingsverbanden zal het zo gerealiseerde 'parkgebied' ook kansen bieden voor samenwerking en ontmoeting. Door het openstellen van diensten voor de buurt (bijv. wasserij en keuken) worden ook connecties gesmeed. Door 'trafiek' te genereren op de campus en ook actief 'tussenruimte' te ontwikkelen wil men verwevenheid realiseren. Uitgangspunt hierbij is dat ook "de meest kwetsbare personen" een plek blijven hebben en dat, door het inspelen op de reguliere woonmarkt, ook geëngageerde (nieuwe) bewoners aangetrokken worden. Ook hier wordt de link aangehaald naar een ruime definitie van toegankelijkheid, refererend naar Universal Design.